

**ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ ЯК БАЗОВА СКЛАДОВА
У ФОРМУВАННІ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ
МАЙБУТНІХ ПРАВООХОРОНЦІВ У ВИЩІЙ ОСВІТІ
У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ**

Сухацька Ірина Юрївна

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри правоохоронної діяльності,
Університет митної справи та фінансів
м. Дніпро, Україна*

Цивільний захист є важливим елементом підготовки правоохоронців, оскільки забезпечує їхню здатність ефективно діяти в умовах надзвичайних ситуацій, катастроф і техногенних загроз. В сучасних умовах нестабільності та глобальних безпекових викликів, що включають природні лиха, воєнні конфлікти, терористичні акти та екологічні катастрофи, майбутні правоохоронці повинні володіти відповідними компетентностями для забезпечення безпеки громадян та реагування на кризові ситуації. Це набуває особливої актуальності для України, яка перебуває у стані збройного конфлікту, що супроводжується руйнуванням критичної інфраструктури, зростанням загроз техногенного характеру та необхідністю посиленої координації сил цивільного захисту. Правоохоронці відіграють ключову роль у підтриманні правопорядку в умовах надзвичайних ситуацій, забезпеченні евакуаційних заходів, допомозі постраждалим та попередженні диверсійних загроз. Формування відповідних компетентностей дозволяє їм не лише ефективно реагувати на кризові події, а й запобігати їхнім наслідкам, знижуючи рівень ризиків для населення та держави загалом.

Формування компетентностей у сфері цивільного захисту передбачає ґрунтовне опанування нормативно-правової бази, що регулює цю сферу, а також відповідність вимогам стандарту вищої освіти України першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів за спеціальністю 262 «Правоохоронна діяльність», затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України [3]. Цей стандарт передбачає комплексне формування у здобувачів вищої освіти низки загальних та фахових компетентностей, що сприяють їхній готовності до ефективного реагування на надзвичайні ситуації та забезпечення громадської безпеки. Зокрема, особлива увага приділяється вивченню чинного законодавства, що регулює питання цивільного захисту, включаючи

Закон України «Про цивільний захист», Кодекс цивільного захисту України, міжнародні стандарти та рекомендації спеціалізованих установ, таких як ООН та Європейський Союз [1], [2], [4]. Це дозволяє майбутнім правоохоронцям не лише отримати теоретичні знання, а й застосовувати їх на практиці під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, забезпечення евакуаційних заходів, координації взаємодії між відповідними службами та запобігання кризовим явищам у суспільстві.

Важливим аспектом підготовки майбутніх правоохоронців у сфері цивільного захисту є формування практичних навичок, що забезпечують ефективне реагування на надзвичайні ситуації [3]. До них належать надання домедичної допомоги, організація та проведення евакуаційних заходів, координація дій з іншими службами, а також функціонування в умовах екстремальних обставин. Вагоме місце в цьому процесі займає інтеграція навчальних курсів із цивільного захисту в освітні програми, що дозволяє здобувачам освіти опановувати сучасні методики реагування на кризові ситуації. Відповідно до стандарту вищої освіти з правоохоронної діяльності, майбутні правоохоронці повинні оволодіти ключовими компетентностями, серед яких:

- Компетентність у сфері безпеки, що охоплює знання про ризики, пов'язані з надзвичайними ситуаціями, та стратегії їх мінімізації;
- Комунікативна компетентність, яка забезпечує здатність ефективної взаємодії з іншими підрозділами та структурами під час кризових подій;
- Організаційна компетентність, необхідна для координації рятувальних та евакуаційних заходів, а також управління ресурсами у складних умовах;
- Критичне мислення та здатність швидко приймати рішення, що сприяє адекватній оцінці ситуації та вибору оптимальної стратегії дій;
- Фізична та психологічна витривалість, яка є необхідною умовою для ефективного виконання завдань у напружених умовах надзвичайних ситуацій [3].

Міжнародний досвід свідчить про те, що цивільний захист є невід'ємною складовою підготовки правоохоронних органів у розвинених країнах. У державах Європейського Союзу, США, Канаді та Австралії діють багаторівневі навчальні програми, які включають спеціалізовані курси, моделювання кризових ситуацій, практичні тренінги у взаємодії з аварійно-рятувальними службами, поліцією та військовими підрозділами. Важливу роль відіграють тактичні навчання, що дозволяють правоохоронцям відпрацьовувати алгоритми дій у разі терористичних загроз, техногенних аварій або стихійних лих [5].

Зокрема, в країнах ЄС значна увага приділяється впровадженню цифрових технологій у систему цивільного захисту. Використовуються

автоматизовані платформи прогнозування ризиків, мобільні додатки для екстреного оповіщення населення, системи штучного інтелекту для моделювання можливих сценаріїв розвитку надзвичайних ситуацій. Важливим аспектом є навчання офіцерів поліції методам психологічної підтримки постраждалих, що дозволяє зменшити рівень паніки серед населення та підвищити ефективність координації дій під час евакуаційних заходів [5].

В Україні існує об'єктивна необхідність розширення подібного підходу, зокрема шляхом комплексної модернізації навчальних програм, адаптації міжнародних стандартів цивільного захисту до національної системи підготовки правоохоронців, впровадження інноваційних методик, зокрема цифрового моделювання кризових ситуацій та використання віртуальної реальності для тренування співробітників правоохоронних органів. Важливим напрямом є розробка інтегрованих систем оповіщення, що поєднують дані з камер відеоспостереження, метеорологічних центрів та систем раннього виявлення надзвичайних ситуацій [6].

З огляду на збройний конфлікт в Україні, особливо актуальним є підвищення рівня підготовки правоохоронців до роботи в умовах військових дій, мінної небезпеки, масових евакуацій та ліквідації наслідків руйнування критичної інфраструктури. Запровадження систематичних тренувань, що включають елементи стресового менеджменту, тактику дій у зонах бойових дій та кризовий менеджмент, сприятиме підвищенню ефективності роботи правоохоронних органів у надзвичайних ситуаціях [4].

Таким чином, цивільний захист є базовим елементом формування компетентностей майбутніх правоохоронців, який сприяє розвитку їхньої готовності до дій у надзвичайних умовах. Запровадження сучасних стандартів підготовки, використання кращих світових практик та розширення міждисциплінарного підходу дозволить значно підвищити ефективність правоохоронних органів у забезпеченні безпеки громадян та реагуванні на надзвичайні ситуації.

Література

1. Закон України «Про цивільний захист» від 24 червня 2004 року № 1859-IV. Відомості Верховної Ради України. 2004. № 39. С. 1320-1332.
2. Кодекс цивільного захисту України від 2 жовтня 2012 року № 5403-VI. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 34. С. 458-472.
3. Стандарт вищої освіти України першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів за спеціальністю 262 «Правоохоронна діяльність», затверджений наказом Міністерства освіти і науки України.

4. ООН. Загальна концепція цивільного захисту у надзвичайних ситуаціях. Нью-Йорк: UN Publications, 2018. 245 с.

5. Європейський Союз. Основи безпеки та цивільного захисту в рамках європейської політики. Брюссель: EU Security Directorate, 2020. 312 с.

6. Smith J., Brown P. Emergency Response and Law Enforcement: Best Practices. London: Routledge, 2019. 278 p.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-480-4-66>

ВИЩА МЕДИЧНА ОСВІТА ПІД ЧАС ВІЙНИ: ВИКЛИКИ ТА ПРОБЛЕМИ

Токарчук Надія Іванівна

*доктор медичних наук, професор,
професор кафедри педіатрії № 1*

*Вінницький національний медичний університет імені М. І. Пирогова
м. Вінниця, Україна*

Війна є одним із найсерйозніших викликів для всіх сфер суспільного життя, зокрема й для системи вищої медичної освіти. Вона створює численні труднощі для студентів, викладачів та закладів освіти загалом. Виклики та проблеми медичної освіти спрямовані передусім на мінімізацію шкідливих наслідків від військового вторгнення, пошуку можливих шляхів їх подолання.

Військові дії змушують навчальні заклади евакуюватися або працювати в умовах постійної загрози. Багато студентів та викладачів вимушено залишають свої домівки, що ускладнює навчальний процес. Наразі, воєнний стан створює труднощі у підтримці високого рівня медичної освіти. Через постійні повітряні тривоги, відключення електроенергії та інші фактори навчальний процес не є безперервним, що ускладнює підготовку студентів. Зокрема, виникають проблеми з організацією практичних занять та клінічної підготовки студентів [1, с. 41].

Медична освіта неможлива без практики. В умовах війни доступ до лікарень, симуляційних центрів та клінічних баз обмежений або відсутній, що негативно впливає на підготовку майбутніх лікарів. Через неможливість проведення очних занять частина медичних університетів перейшли на онлайн-освіту. Проте якість дистанційного навчання в медицині є значно нижчою через неможливість повноцінного проведення практичних занять. Отже, необхідність впровадження нових